

A D È L E W E M A N 8 0 Å R

Det är ett sällsynt undantag och en sällsynt lycklig lott att efter ett 60-årigt arbete i kulturens och folkbildningens tjänst förunnas att fylla sina 80 år vid full andlig och kroppslig vigör. Den, som personligt sammanträffat med Adèle Weman under de sista åren, häpnar över den sinnets spänstighet, den klarhet och den uthållighet hon allt ännu lägger i dagen. Hemligheten med denna långa, sunda, glädjespridande arbetsdag ligger väl i att hennes verksamhet i sällsynt grad motsvarat möjligheterna i hennes naturanlag, att hon redan så tidigt lyssnade till den naturens röst som bjöd henne att sprida ljus och kunskap och dela med sig av sitt eget andliga liv.

Få av våra folkuppfostrare ha trätt folket så nära som hon, och få ha förmått göra undervisningen så lockande. Hennes fantasi, hennes poetiska begåvning ha levandegjort velandet och förvandlat tillägnandet därav till nöje. Det friska källsprånget i hennes dikt hindrade stelnandet i pedagogiska former, och med arbetet, lärandet, förband hon leken — även den vittra — som ett fullt lika viktigt bildningsmedel.

Redan vid tjugu års ålder, år 1864, öppnade hon en skola för folkets barn i Kimito, där hon växt upp. Den inrymdes i hennes fostermors, fru Emilia Dahls hem, var tvåklassig och upptog både gossar och flickor. Hon fann snart att inlärandet och återgivandet av roller var både roande och instruktivt för de unga, och där spelades ofta teater; pjäserna skrev hon själv. Det berättas från denna tid att hon, jämte förmågan att fångsla barn, ägde en sällsam makt att tämja fåglar, så att t. o. m. de skyggaste mesar slogo ner på hennes axlar och åto ur hennes hand. Svartmesen, *Parus Ater*, var hennes älsklingsfågel: dess namn tog hon till sin diktarpseudonym.

Med skolan fortsatte Adèle Weman till år 1872, då Kimito kommun öppnade en folkskola för flickor, i vilken hon blev självskriven lärarinna. Hon inrättade då på eget bevåg en kurs för gossar, så att dessa ej skulle vara uteslutna från all undervisning. Denna folkskola arbetade först i kommunalhuset ända till år 1882, då *Wreta* dubbelskola uppfördes. Adèle W. flyttade då till *Wreta*, där hon varit bosatt tills hon år 1917 tog avsked från sin befattning, vilken hon sålunda beklätt i mer än ett halft sekel.

För att stå i kontakt med sina elever och följa deras utveckling även sedan de slutat skolan, bildade hon år 1881 en s. k. »Flickring», vars månadsmöten höllos på skolan. Flickorna sysslade med handarbete medan hon läste högt för dem, sedan lektes det, spelades teater, m. m. Denna förening sammansmälte senare med den av läraren N. O. Jansson bildade »Ynglingaföreningen», och så uppstod den numera så välkända »Kimito Ungdomsförening». Programmet vid dess sammanträden består av diskussioner, föredrag, deklamation, teaterpjäser, tablåer, lekar, dans. Utan den ringaste grundplåt började Adèle W. och läraren Janson år 1896 bygga ett föreningshus, och på

hösten 1899 stod »Wrethalla» färdigt. För att anskaffa pengar anordnades soiréer, lotterier, m. m. vilkas program huvudsakligen stödde sig på Adèles penna, på teaterstycken av henne, som senare uppfördes av föreningens medlemmar i Åbo, Helsingfors, Borgå, Ekenäs, m. fl. orter. Till förmån för byggnadsföretaget utgav hon ock sin första diktsamling *Toner från bygden*. På hennes föranstaltande öppnades dessutom en fast småskola, däri hon även undervisade.

År 1907 deltog A. W. i grundläggandet av en »Skola för småbruk och egna hem», och blev en verksam medlem i dess direktion. Numera åtnjuter denna skola statsunderstöd, men till en början samlades pengar för bestridande av kostnaden genom soiréer o. dyl. Även till inköpet av »Wreta storgård» bidrog hon med alstren av sin penna. Genom dessa kulturella företag har A. W. kraftigt bidragit till att höja odlingen i sin fädernebygd. Ärligen strömma nu massor av människor för att lära känna kulturhärden i *Wreta* och dess ledande personligheter Adèle Weman och N. O. Jansson.

Men hennes livsgärning inskränker sig icke till det rent personliga inflytandet. Inom Finlands svenska litteratur intar hon en framstående ställning som folklivsskildrare, som humorist och som poet med betydande formtalang. Först sent, långt efter det hon fyllt 50 år framträdde hennes dikter i bokform, och helt säkert vunno de därpå. Redan den första samlingen *Toner från bygden* väckte uppmärksamhet inom den litterära kritiken: så yttrar R. v. Willebrand i *Finsk Tidskrift* att »dessa dikter utgöra absolut det

Adèle Weman.
Parus Ater

bästa som hos oss utkommit i den glada genren alltsedan Leistenii dagar». — Hela hennes författarindividualitet träder också redan här färdig fram, och Willebrands karakteristik är därför allt ännu fullgiltig. Versens säkra teknik, de överdådigt rikt flödande rimmen, stilens improvisatoriska lätthet äro de yttre kännetecknen, som aldrig sedermera saknats i Parus Aters dikt. Även det soliga lynnet, den saftiga humorn, det kvicka skämtet, som ge sådant liv åt de lantliga typerna, äro drag som känneteckna hela hennes författarskap. — Och hon är helt visst än i dag en enstaka företeelse i den glada genren i vårt land.

Ännu i tre andra diktsamlingar bl. vilka främst må nämnas *Från loft och logar* och *Bylåtar och strängspel*, har hon skildrat Kimitoallmogens liv, och dessa ypperliga bilder i en sprudlande rik vers utgöra det förnämsta bladet i hennes litterära verk. För dem har hon ock fått offentligt erkännande i form av Svenska litteratursällskapets pris och senare, ett pris från A. Ehrnrooths fond i Kvinnosaksförbundet Unionen.

En mängd dramatiska stycken har även flödat ur Adèle Wemans penna; bl. a. ha tvenne uppförts på Svenska teatern i Helsingfors; *Läsförhörskalaset*, som blivit ett av våra populäraste folkskådespel, och det lyriska dramat *Kung Ivars dotter*. Vidare har hon skrivit barnböcker på vers, noveller och en stor mängd uppsatser.

Den improvisationstalang — hos oss ännu mera sällsynt än den humoristiska dikten — som är karakteristisk för Adèle Weman, gör henne till en eftersträvad ackquisition i sällskaplig samvaro. Vid landets svenska ungdomsrörelsens fester och möten, i spetsen för sin egen förening vid besök i städer och bygder, vid privata samkväm, utgör denna ovanliga talang ett synnerligen livande element. Från det stora Wemanska släktmötet på Aranäs i Småland år 1910 gå legender om hennes glada versifierade dagskrönikor.

Till den krya och vänsälla 80-åringen sända Finlands svenska kvinnor hälsning och tack!

Irene Leopold.